

judicium attende, non criminantium dieteria. Dissidia itidem quæ excitata diximus cujusdam doctoris sorbonici lucubrationibus, quibus incentoribus excitata sint, probe nosti. Absit ut laudes promeritos, aliqua afficiamus injuria, aut dignos vituperatione, laudibus prosequamur. Illos demum, quos *antijansenianos* ibidem voco, ubi damnatos errores perstringunt, commendo plurimum; ubi autem damnatorum errorum insimulant orthodoxos, nemo unus, nisi iniquus et improbus commendabit. Recte nobis cæterisque Democriti proloquium ad mentem revocavit Stobæus: *Bona collaudare honestum est, mala vero laudibus vehere est adulterini animi et impostoris indicium.*

JOANNES LAURENTIUS BERTI.

AD

SACRAM GEOGRAPHIAM ISAGOGE.

CAPUT PRIMUM.

QUISNAM FUERIT JUDAICÆ REIPUBLICÆ STATUS, QUANDO
IN MUNDUM CHRISTUS ADVENTIT.

De temporibus, quantum ratio instituti nostri postulabat, pertractatum est in Prolegomenis primæ partis; nunc agendum de locis, ac primum de Judæa ob nativitatem, prædicationem ac mortem Redemptoris nostri, regionum universarum celeberrima. Constat ex supradictis tempore Natalis dominici regnasse in Judæa Herodem alienigenam et Idumæum; nempe sub Messiæ adventu sceptrum ac principatus de Juda ablatum est, quemadmodum prænuntiaverat Gen. XLIX, 10, Jacob patriarcha. Ubi autem Herodes sceleratam efflavit animam anno juliano 43, regnum ejus discissum et in filios distributum fuit postremo ipsius Herodis testamento, C. Augusti auctoritate et senatusconsulto. Legendus Fl. Josephus, lib. XVII *Antiquit.*, cap. x et seq.

Archelaus itaque, qui sepulto patris corpore in Herodio Castello, 60 stadiis a Jerusalem, Arabiam versus ab ipso Herode constructo, compressisque seditiosis, qui ob dejectam aquilam auream tumultus Jerosolymis excitaverant, Romam advenerat, ut paternum regnum consequeretur; post contentiones plures ethnarcha, id est, gentis princeps, non autem rex, declaratus fuit ab Augusto, regium quoque titulum ei pollicente, si hoc

dignum sese præstitisset. Philippo item, qui Romam navigaverat, ut fratri cujus res periclitabantur, adesset, assignatam ab Herode tetrarchiam, quartam scilicet partem paterni principatus, concessit Augustus. Tetrarchiam alteram consecutus est Philippi et Archelai frater, Herodes Antipas; Salomi etiam urbes, quas frater legaverat, attributæ. Hinc intelligimus quæ initio capitis III de iisdem tetrarchiis scribit S. Lucas evangelista.

Ethnarchiam Archelai constituebant Judæa, Idumæa et Samaria, urbesque ethnarchiæ principes fuerunt Cæsarea, Sebaste, Joppe et Jerosolyma. Judæa proprie dicta est terra Chanaan et promissionis citra Jordanem, quam Palæstinam, Terram sanctam, et *Soriam* appellamus. Idumæa, quam hodie *Bidumi* vocant, conjungitur Palæstinæ ad meridiem, habens Arabiam ad ortum, Ægyptum ad occasum, et Sinum Arabicum ad austrum. Samaria autem inter Judæam et Galilæam in tribu Ephraim sita erat. Cæsarea, maritima Palæstinæ civitas, ea est, quam olim Turrim Stratonicam, deinde Flaviam Coloniæ nominarunt, intra limites dimidiæ tribus Manasse. Sebaste, id est, Augusta, a Hieronymo Sebastopolis nuncupata, a monte Samariæ, ubi ædificata fuerat ab Amri rege Israel, Samaria passim dicebatur. Joppe, Hebræis Japha, quod nomen etiamnum retinet, urbs et portus Judææ, in excelso saxo condita est in tribu Dan. De Jerosolymis, ne sæpe eadem repetantur, dicendum est infra.

Tetrarchia Herodis Antipæ comprehendebat Galilæam et Peræam, tractus inter lacus Tiberiadis et Asphaltiten ad occasum et ortum Jordanis. Quatuor tribus Galilæa continebat, Aser, Nephthali, Zabulon et Issachar. Pars Galilææ superior, tendens ad septentrionem, est illa, quæ ab Isaia, ix, 1, dicitur *Galilæa gentium*. Sunt vero Galilææ fines Mons Carmelus, Phœnicia, Jordanis et mare Magnum. Peræa, sive terra Gilead, ab Apamæa ad Macheruntem et Jordane ad Arabiam extendebatur. Lacus Asphaltitis idem est ac mare Mortuum, ita a bitumine et a sale maris vocatum, inter tribum Juda et tribum Ruben; quemadmodum lacus Tiberiadis est idem, ac mare

Galilææ et stagnum Genezareth, nunc *Tabaria*, habens tribum Zabulon ad occidentem et tribum Issachar ad austrum.

Cessere Philippo Batanæa, Trachonitis et Auranitis cum agris nonnullis finitimis. Batanæa regio est trans Jordanem, sita in dimidia tribu Manasse et Trachonitidi ad aquilonem contermina. Trachonitis, quæ et tetrarchia Lysaniæ, propinquior est monti Libano et Cælesyriæ, ac protenditur usque ad mare Galilææ seu Tiberiadis. Ibidem, scilicet in eadem tribu Manasse, et trans Jordanem fuit Auranitis, sic nominata ab Aran urbe, inter Cæsaream Philippi et Damascus.

Reliqua pars herodianæ ditionis, urbesque Samaria, Azotus et Phaselis concessæ fuerunt Salomi, Herodis sorori, cui Cæsar Augustus largitus quoque est argenti signati quingenta millia, ædesque regias conditas Ascalone. Azotus autem et Ascalon amplissimæ olim fuerunt urbes et satrapiæ Philistinorum; Jamnia, nunc *Zania*, urbs maritima ac portus in tribu Dan, dissita ab Azoto et Ascalone 200 stadiis. Spectabant omnes istæ urbes ad Palæstinam.

CAPUT II.

DE LOCIS QUOS CHRISTUS PRÆSENTIA SUA DECORAVIT.

Talis erat qualem nuper descripsimus Judææ status, cum Dominus prædicationem et redemptionis opus incepit. Supersit tamen Herode Magno, natus fuerat in Bethlehem, et Archelao ethnarchiam assecuto, rediens ex Ægypto habitavit in Nazareth, ibique privatam vitam transegit usque ad annum tricesimum et prædicationem ac baptismum Joannis.

Igitur Christus anno U. C. 749, sive anno Juliano 41 ad finem vergente, in Bethlehem natus est, Matth. ii, 1, et Lucæ ii, 4. Dominum nasciturum in Bethlehem prænuntiaverat Michæas v, 2, dicens: *Et tu, Bethlehem Ephrata, parvulus es in millibus Juda, ex te enim mihi egredietur qui sit dominator in Israel, et egressus ejus ab initio, a diebus æternitatis*. Id testati sunt populi, scribæ, legisque interpretes Herodi sciscitanti, ubi Christus nasceretur; necnon Judæi illi, qui Joan. vii, 42, aiebant:

Ex semine David et de Bethlehem Castello, ubi erat David, venit Christus. Hinc aperte refelluntur Messiam adhuc expectantes; quoniam oppidum Bethlehem a fundamentis excisum est, neque illius vestigia modo apparent. Qui autem vel Davidi, vel Elimelech, vel cuilibet alii tribuendum putant Michææ oraculum, refutantur iis verbis: *Et egressus ejus ab initio, a diebus æternitatis.* Sita erat civitas Bethlehem in tribu Juda, 7 milliariis distans a Jerosolymis, Hebron versus ad austrum, et appellatur Ephrata, id est frugifera, necnon civitas David, ut distinguatur a civitate altera ejusdem nominis, quæ erat in tribu Zabulon in monte præalto, vocata Bethlehem, Josue XIX, 45, a LXX ibidem Βαθμῶν, atque in libro Judith Bethulia, ob cædem Holophernis clarissima.

Vix in lucem editus Christus in Ægyptum delatus est, ut indictam ab Herode necem vitaret, et adimpleretur vaticinium Oseæ XI, 4: *Ex Ægypto vocavi filium meum.* Ægyptus, regio Africæ amplissima, habet a meridie Æthiopiæ, ab occasu regionem Cyrenaicam, seu Pentapolim, a septentrione mare Ægyptium, et ab ortu Palæstinam, Arabiam Petræam et Sinum Arabicum, id est, mare Rubrum. In qua Ægypti parte Dominus, ejusque parentes moram gesserint, incertum est. Quidam cum Sozomeno putant commoratum Hermopoli; alii cum Brocardo in oppido Matarea, dissito 10 milliariis a Babylone; nonnulli cum Magino Remesse, ubi olim habitaverant filii Israel; aliqui demum recentiores Alexandria, ubi facilius ob florentissimam synagogam castissimi conjuges Maria et Joseph exercere potuissent pietatis et religionis officia; sed, ut inquit Joannes Maldonatus in cap. II Matth., nemo hac in re inquirenda curiosus, et in credenda vel affirmanda incautus esse debet.

Post Herodis obitum Christus reversus in patriam habitavit in oppido Galilææ Nazareth, in ditione Herodis tetrarchæ. Nazareth vero fuit *viculus Galilææ juxta montem Thabor*, inquit Hieronymus *De locis hebraicis.* Geographi tradunt Nazaretham distare a monte Thabor duobus leucis et a civitate Jerusalem itinere trium dierum. Ab illius oppidi domicilio Dominus dictus

est Nazarenus, id est, sanctus, a radice נִרְיָ, *separare*: qui enim sanctificantur in Dei cultum, ab hominibus quodammodo segregantur. Hinc S. Hieronymus in caput II Matthæi ait: « Nazareus sanctus interpretatur; sanctum autem Dominum » futurum omnis Scriptura commemorat. » Scribitur tamen Nazareth etiam per ז derivatque a radicali נִצַּר, *ramus, aut surculus*; unde flos Hebræis dicitur *Natsir*, atque ita de Christo intelligendum oraculum Isaïæ XI: *Egredietur Virgo de radice Jesse, et flos de radice ejus ascendet*; atque hac etymologia servata prælaudatus Hieronymus, invitans per epistolam Eustochium ad loca Palæstinæ invisenda: « Ibimus, inquit, ad Nazareth, et juxta interpretationem nominis ejus, florem » videbimus Galilææ. »

Diu ibidem permansit sacra Virginis ædes, ob peractum divinæ Incarnationis mysterium et sacre Familiæ domicilium celeberrima et sacratissima. Imperatricem Helenam ornatissimum templum ibi excitasse, sacra adhuc æde persistente narrat Nicephorus lib. VIII, cap. xxx. Meminit ejusdem templi S. Hieronymus præcit. opusculo *De locis hebraicis*, Beda, *De locis sanctis*, cap. XVI, ibique se confecisse sacrum testatur in descriptione Terræ sanctæ Jacobus, S. R. E. cardinalis, de Vitriaco. Ibi etiam S. Ludovicum, Francorum regem, sacra communione reffectum narrant omnes ejusdem gentis Annales. Prædicta tamen B. Virginis domus ministerio angelorum Tersactum apud Dalmatas translata fuit, sedente Nicolao IV, pontifice maximo, an. 1291, 7 idus maias, inde vero in agrum Lauretanum Piceni, an. 1294, IV idus decembris, sedente S. Cælestino V. Prædicto enim an. 1291 et quarto pontificatus Nicolai, a Saladino rege Babylonæ expugnata fuit Jerosolyma, et christiani omnes e Syria fuerunt expulsi. Ita sacre Domui, ad Dalmatas primum, deinde in pontificiam ditionem et in Ecclesiæ sinum transvectæ, divinitus provisum fuit. Perpetua populorum traditio, Benedicti XII aliorumque pontificum romanorum apostolicæ litteræ, Blondus Flavius, aliique historici accuratiores, ingentia miracula, lucubrationesque Canisii, Turriani, Raymundi, Martorellii et aliorum complurima, non sinunt

nos dubitare de hujus rei veritate, quam confirmat, quidquid cum apostata Vergerio obganniant quidam heterodoxi, magna illa frequentia populorum ad lauretanum templum confluentium; de qua Baptista Mantuanus carmelita lib. *Agelariorum* sexto :

Huc Itali, Siculique ferunt solemnia vota :
Huc fluit Epirus, fluit Illyris, accola Rheni,
Accola Danubii; venit usque a littore Narbo
Galliæ, et Isthmiacæ Spartanus ab æquore terræ.

Nunc in Palæstinam redeuntes, illic anno v. ær. 26, Judeam post Valerium Gratum, administrante Pontio Pilato, legimus cap. tertio Matthæi, Marci et Lucæ, necnon primo ac tertio Joannis, filium Zachariæ Joannem, Baptistam prædicasse ingenti multitudini, confluenti ad Jordanem baptismum pœnitentiæ et vocis parantis viam Domini implesse munus, quod Isaias XL, 3, prænuñtiaverat. In campestribus Jordani proximis, ac præsertim in Ænnon et in Bethania præcursorem Baptistam annuntiasse Christum venturum, traditur ab evangelista Joanne præcitatis in locis. Ænnon vero in medio tribus Manasse cis flumen, non procul a Salem, regia olim urbe, sita erat. Bethania autem, ab ea diversa, ubi Dominus Lazarum suscitavit. Adrichomius fuisse puta Bataneam regionem sitam in prælaudata tribu Manasse; complures innixi vetustæ lectioni pro Bethania contendunt scribendum esse in *Βηθανιά*. Verum cum hebraica lingua בית-עברה, *Bethabora* significet locum transitus, *Bethania* autem locum navium; ad illorum opinionem accedimus, qui sentiunt utroque nomine designari Jordanis trajectum, maxime quod in syriaco habetur, הירדן בית-עברה, in *Trajectu Jordanis*, loco nempe percommode eis, et ultra fluvium habitantibus, ut ad baptismum Joannis accederent.

Ubi etiam Christus baptizatus est, in desertum locum secedens, jejunavit, pugnavitque cum dæmone. Desertum illum locum inter Jerusalem et Jericho, inter Anathot et Galgala, nec procul a mari Mortuo, constituunt sacri geographi. Inde vero Dominus petiit Capharnaum, quam urbem suæ prædi-

cationi potissimum destinavit, quemadmodum Bethlehem natiuitati et Jerosolymam passioni. Matthæus, cap. iv, 13, ait Capharnaum fuisse civitatem maritimam in finibus Zabulon et Nephtholim, eamque describunt geographi ad dexteram et occidentem ripam Jordanis, ubi influit in mare Galilææ; unde aperta sunt quæ prædixerat Isaias cap. ix, 1, etc.

Ex hac urbe, tunc metropoli Galilææ, facillimum fuit Domino per finitimas regiones benefaciendo et sanando transire; primumque signum patravit in Cana, exigua urbe tribus Zabulon inter Carmelum et Ptolemaidem. Bethsaide, quæ et Julias appellata est, ad ripam septentrionalem maris Tiberiadis Andream, Petrum et Philippum vocavit, cæteris apostolis ex eadem provincia accersitis. In montano Tractu Genesaretico oravit, docuit, ingentem turbam prodigiosa quinque panum multiplicatione satiavit. In Jericho regia olim civitate, et una ex Judæorum toparchiis, cæco lumen, Zachæo æqui rectique cognitionem impertiit. In Sichar, aut Sichein, quam et Flaviam Neapolim dixerunt, sita inter duo montes in Samaria, mulierem suosque concives de suo adventu ac missione reddidit certiores. Thabor, ubi gloriosus apparuit, erigitur in tribu Zabulon, sive in medio campo Galilææ, et est idem mons quem Polybius Mastoim, Septuaginta autem et Josephus *Ταβήριον* appellaverunt. Bethania, castellum Mariæ et Marthæ, ubi Lazarum quatruiduanum suscitavit a mortuis, erat in tribu Benjamin, orientem versus, stadiis quindecim dissitum a Jerusalem.

Hanc, quam postremo commemoravi, civitatem passione sua et peracta humani generis redemptione Dominus consecravit. Hæc Jebus olim dicta, a Græcis Solyma, in libris Machabæorum Jerosolyma, a Ptolomæo autem Capitolia, a Romanis Ælia, ac tandem a Turcis Cutz, regalis urbs fuit, Palæstinæ metropolis, sedesque regni davidici et omnium regum Juda, quos cap. x enumeravimus. Sita est Jerosolyma in tribu Benjamin procul a littore maris Syrii 40 mill. pass., inter Damascum et Babylonem, illinc 160 milliariis, hinc vero 300 distans, ab Alexandria autem Ægypti, quam Turcæ Scanderiam vocant, milliariis 400. Tanta fuit urbis hujus amplitudo,

tantaque populorum ad illam concursus, redeunte præsertim Paschatis solemnitate, ut obsidionis tempore in ea perierint undecies centena millia, et nonaginta septem millia capta fuerint. Etiam Augustinus, *Serm. cciv de Temp.*, inquit, confluisse Jerosolymam tricies centena millia Judæorum, idque comprobatur enumeratione victimarum quæ sub Cestio præside Syriæ, anno Christi 64, mactatæ fuerunt. Eversa est Jerusalem a Tito anno 2 Vespasiani, ær. christ. 70, die octavo mensis septembris. Nunc parvi circuitus est, vix incolas continens decem mille, deficitque magis in dies propter Arabum incursiones.

Crucem subiturus oravit et comprehensus est in horto Gethsemani. Hoc autem hebraico vocabulo גֵּת־שֶׁמֶנִי signifi-
ficatur *Vallis cum oleis*. Vallem pinguissimam interpretatur Hieronymus. Ibi junicem illam piacularem, de qua Num. xix, 5, comburere sacerdotes consueverunt. Ibi erat et vicus ejusdem nominis, unde Matthæus vocat χωρίον Γεθσημανῆ, *Villam Gethsemani*. Joannes xviii, 1, locum delineat *trans torrentem Cedron*. Græci codices habent τῶν κέδρων, *Cedrorum*, et vallem Jerosolymis adjacentem, *locum Cedris consitum*, in VI libro *De bello judaico*, appellat Josephus. Putat Grotius in torrentis marginibus cedros utrinque plantatos. A Judæis dicitur קֶדְרוֹן, *Cedron*, quasi nigrescens a radice קֶדֶר, fortasse ob arborum vallisque opacitatem. Irrigat Cedron vallem Josaphat, separatque tribum Benjamin a tribu Juda, ac in mare Mortuum demergitur.

Γολγοθα, *Golgotha*, ubi crucifixus est Dominus, dicitur quoque ab evangelistis Κορανίου τόπος, *Calvariæ locus*, quod ibi rei decollarentur et supremo afficerentur supplicio. Sane Hebræi et Syriaci caput appellant גִּלְגֹּתָא, *Golgotha*. Mons ille civitati proximus erat ad occidentem. Ibi sepultum protoparentem Adamum plures scripserunt, a quibus non dissentit S. Hieronymus in epistola quam ad Marcellam dedit nomine Paulæ et Eustochii. At idem Hieronymus, *Commentar. in cap. xxvii Matth.*, hanc sententiam rejicit, affirmans primum hominem in Hebron et Arbeæ fuisse sepultum, ut legitur Josue xiv, 15.

Videtur tamen hic Josue locus accipiendus de homine inter *Enacim*, id est, Gigantes, maximo.

Emmaus, sive Ammaum, quo proficiscentibus duobus discipulis Jesus redivivus apparuit, a Luca xxiv, 13, distare dicitur a Jerusalem *stadiis sexaginta*. Est autem stadium 125 passuum mensura. Porro Emmaus ab evangelista vocatur εμαυ, castellum, aut pagus, a Josepho χωρίον, oppidulum, a Plinio tamen toparchia. Emmauntem exusit Varus; Nicopolim postea dixerunt, quasi Victoriæ urbem; quod nomen etiamnum retinet, civitas pene excisa et episcopalis sub patriarchatu jerosolymitano.

Ad cælos denique Salvator adscendit ex vertice montis Oliveti, proximi Jerosolymæ ad orientem, torrente Cedron, de quo paulo supra, interfluente. Ibi impressa ejusdem Salvatoris vestigia tradit vetusta traditio, quam et laudant Augustinus, *Tract. xlvii in Joannem*, S. Paulinus, *Epist. xxxi ad Severum*, Severus Sulpitius, *Hist. sacræ* lib. II, cap. iii, auctor libri *De locis hebraicis* in Actis apostolorum apud Hieronymum, et *De locis sanctis* apud Ven. Bedam. Atque de hac traditione nec hæsitat Casaubonus, *Exercit. xvi*, n. 154, adversus Baronium. Ipse ecclesiasticorum Annalium Parens ad annum Christi 34, illam de impressis Domini vestigiis traditionem corroborans, animadvertit ad litteram in Christi ascensu impletum fuisse vaticinium Zachariæ xiv, 4: *Stabunt pedes ejus supra montem Oliveti, qui est contra Jerusalem ad orientem*.

CAPUT III.

UBI POST CHRISTI PASSIONEM APOSTOLI PRÆDICAVERINT
EVANGELIUM.

Priusquam ad cælum adscenderet, Christum mandasse apostolis ut Evangelium per universum orbem hominibus annuntiarent, Matthæus et Marcus affirmant postremo capite. Ubi ergo induti fuerunt virtute ex alto et Paraleti muneribus locupletati, a civitate Jerusalem inchoarunt apostolicam prædicationem, adimplentes oraculum Isaïæ ii, 3: *De Sion exhibit lex,*